

BIBLIOTECA CENTRAL
XAVIER AMORÓS
REUS

GUIA DE LECTURA 08

EL MODERNISME LITERARI A REUS

Vosaltres que repapats
entre dos coixins de ploma...
... vosaltres que sols llegiu
en llibres de flors i aurores...
... que creieu existeix cel
(perquè viviu en la glòria)
i doneu mercès a deu
(perquè feu la vida bona);
si a les mans mon llibre os ve
al femer llenseulo prompte:
vos podria tacà'ls guants ...
i no està fet per tal cosa.

Josep Aladern

Epoca 3^a - nombre 5

15 Cts.

REVISTA DEL MODERN MOVIMENT INTELLECTUAL

Nombre solt 15 cèntims (S) Subscripció, un any: 8 pecettes

Reus, 23 Abril de 1898

Nova Catalunya
Biblioteca de Catalunya

A finals del segle XIX es va iniciar el modernisme a Catalunya, que va coincidir i es relacionà amb altres "modernismes" d'Europa però amb característiques pròpies ben remarcables.

El modernisme català abastà tots els camps artístics: la pintura, l'escultura, l'arquitectura, l'orfebreria, el moblisme i també la literatura. Tot i ser un moviment complex i fins i tot contradictori, el que pretenia el modernisme era una transformació de la societat a través de la cultura, és a dir, volia passar d'una cultura regional i tradicionalista a una altra nacional que fos autosuficient, moderna i comparable a les europees. L'inici del modernisme coincideix, i en part s'explica, amb la situació de la burgesia que tanca una etapa d'obsessiva acumulació de capital, generadora d'una ètica d'estalvi i treball i n'entra en una altra de modernització, de creixent consum capitalista en què sobretot els sectors més joves volen començar a gaudir de la riquesa acumulada. Un grup d'intel·lectuals sorgits de la burgesia s'enfronta críticament a la seva pròpia classe i reclama un lloc dirigent en el procés cultural per tal de treure Catalunya del seu endarreriment. En alguns casos, en els inicis del moviment, l'enfrontament amb la burgesia és tan radical que es produeix un trencament amb la societat per part dels artistes.

Per al modernisme estrictament literari, s'acostuma a citar com a data d'inici l'any 1892, coincidint amb la primera festa modernista del Cau Ferrat de Sitges i un conjunt de propostes renovadores que comencen a aparèixer a la revista *L'Avenç*. Cal considerar però, que ja l'any 1890 Josep Aladern i Ricard Català, després d'una curta estada a Barcelona, van decidir fundar una biblioteca literària que tenia el nom de "Lo Modernisme, galeria d'autors innovadors".

S'estableixen dues etapes en el moviment. La primera va des de 1890 o 1892 a 1900, els intel·lectuals s'aglutinen a l'entorn de *L'Avenç* en dues tendències estètiques i ideològiques: regeneracionista i esteticista, que acaben separant-se per tornar a confluïr i equilibrar-se posteriorment a la revista *Catalònia* (1898-1900). Durant aquest període es publiquen també dues revistes de caire esteticista: *Quatre Gats* i *Pèl & Ploma* i tenen lloc les festes modernistes organitzades per Santiago Rusi-

ñol. La segona etapa, des de 1900 a 1911, correspon al modernisme triomfant. Els escriptors s'uneixen a través de la revista *Juventut* (1900-1906) de caire molt eclèctic, on hi apareixen els principals escriptors i tendències europees del moment. En aquest període s'arriba a una certa assimilació d'escriptors de la Renaixença, deixats de banda anteriorment, com Oller i Guimerà; es revaloritzen els Jocs Florals; la producció novel·lística esdevé força important, sobretot amb l'aparició del ruralisme o novel·la rural modernista. Però de forma clara, a partir de 1906, comencen a aparèixer els primers símptomes del noucentisme, el moviment que prendrà el relleu als modernistes.

Els regeneracionistes intentaven renovar tots els aspectes de la societat en què vivien, aprofitant els aspectes que consideraven positius, però mirant de superar tot allò que els semblava vell i caduc. Les tendències anarquitzants que presidien l'activitat d'alguns grups al principi del moviment donaren pas a actituds més moderades, encara que en pocs casos prengueren part en els grups polítics de l'època.

El corrent esteticista aparegué entre aquells intel·lectuals que, com els regeneracionistes, veien la necessitat de canvis diversos en la societat, de modernitat, d'acostament a Europa, però no creien possible la intervenció directa a causa d'uns plantejaments diferents i irreconciliables entre ells i la resta de gent, i s'aïllaven d'un entorn que els semblava que no els entenia i els rebutjava, el qual ells menyspreaven, buscant la creació d'una obra artística que tingués valor per ella mateixa. Entre els esteticistes sorgí la bohèmia daurada: artistes, fills sobretot de la burgesia barcelonina, que es podien permetre viure tranquil·lament dedicats a la seva obra perquè no tenien problemes econòmics.

En la segona etapa, el modernisme representa una forta renovació en la vida cultural de les comarques (Reus, Girona, Palafrugell i Terrassa), cosa que provoca que alguns intel·lectuals emigrin a Barcelona i que, inadaptats al medi ciutadà i fracassats en els intents de comercialització de la seva obra, desemboquin en actituds bohèmies sovint ben tràgiques.

En aquest moment es van escriure la majoria de les obres modernistes, començant per la publicació d'*Els sots feréstecs*, de Raimon Casellas (1901) i acabant amb *La vida i la mort d'en Jordi Fraginals*, de Josep Pous i Pagès (1912), autèntics cants de cigne del moviment. Les revistes són el més típic exponent modernista d'aquesta etapa. Acostumen a mantenir una actitud nacionalista i vitalista i conreen l'individualisme i el rebuig de la burgesia. En general proposen, per a l'artista, una actitud messiànica. Literàriament representaran una revitalització del tema rural, rel·lançat en la narrativa del moment. Un ruralisme, però, constituït pel que en podríem dir "antièglogues", on el camp és sovint el paisatge que es tria per traduir les relacions conflictives entre l'artista/individu i la societat.

La irrupció del grup noucentista a partir de 1906 precipità gradualment la fi del modernisme, que acostuma a situar-se al 1911, coincidint amb el triomf de la Lliga Regionalista, amb la qual els noucentistes estaven plenament identificats. D'aquí que els modernistes els veiessin com una gent que havia venut els seus interessos professionals a un sistema polític conservador que s'imposà ideològicament a Catalunya.

J. Lara. Retrat d'Hortensí Güell
IMMR. Foto F. Fernández

REMEMBRANCES

(DE VINT ANYS ARRERA)

I. LA COYLA DE CAL ALADERN

Aladern era 7^è nom llibrer de l'amo, poeta i scrip-
tor de valia, que 'a deia. Coma Vidal per veritable
nom des de sa creixença.

Quasi tota els joves de la vella dels vint anys,
qu'eren dinats a llegir i a scriure, nos desavem
caure a cal Aladern, entre qu'an aiam de nouques
a les llibreries de la mà. Eren intel·lectuals de pro-
fessió e abans, así continuent, nos ho deien
els uns als altres i nos pleia d'ayó més, que 'a ho
diguem; tota tiavem per a nos i super-homes.
Nos agraçava feliçment llibres i revistes (generalment
nos compravem cap) i nos agraçava fer crítiques
despectades de tot qu'que llegíem. Crítiques que ve-
hiem al nòm geniu de 'arventades. De tot no
fèiem la 'arventades. Però dir malament; tant com
de tot, de tot, no. De tot, mome de les nostres pro-
duccions que 'a llegíem els uns als altres i que
quasi sempre resultaven enquidats i delitoses. L'Ala-
dern, lluny d'acurisar el nostre, el fomentava (tot
són gustos) i a manca de parochiana sempre tenia
la botiga plena... d'intel·lectuals, atipats i feina-
bús. Ayó era una mena de club literari, una prays
de petit albenis provincial. L'Aladern per regla ge-
neral dirigia les converses i discussions, feia de pare
spiritual de tota la joventut. Les qüestions que
fractavem eren serioses i transcendents: philoso-
fia, literatura, art, catòlicisme, socialisme, etat-
isme. En philosophia, eren sceptics: en literatura,
modernistes; en art, futuristes; en catòlicisme, al-
ter-modistes; en socialisme, llibres. Llavors enun-
ces no 'a succeia el l'ubhevisimisme, el socialisme
ni la república dels Soviets. Eren aristes, qu'era

cosa que vestia molt i de l'última moda. Ayó parla-
vem d'en Carle Marx, d'en Bakounine, de Bjarke,
d'en Tourgueniev, d'en Hauptmann, d'en Tolstói,
d'en Nietzsche d'en Gorki, de Maeterlinck d'en D'A-
nnunzio... i de nostres matris. Tots aquests se-
nyors eren els únics que sortien, generalment bi,
de les nostres crítiques. I començ hi sortien, perquè
no sempre havíem llegit les obres llurs. En recorda
qu'un dia, un de la coyta, va llegir una novel·la de
Tolstói, traduïda al francès, que ja li valia dir. Al
repere de l'endemà va venir la crítica, veyí dir la
'arventades. «Noi ho tingut un descoment, una des-
lució, una desceptió. I ara... que malament seria en
Tolstói; mai no 'a hauria llegit... encara n'agraçava
més les obres del *Maison de Lhopant*». Comparat
que per eyl era bastant despectiva. Tota varem ce-
lebrar la dita, fent-li veure, però, que les compa-
ratives eren ofenses, que d'en Tolstói no s'havia llegit
hoi res i que de Cervantes als s'havia llegit un
extremit del *Quixot* que havien donat a estudi, re-
gim eyl era unió. Altrament no hauria fet la
comparació. Cal alegrar en un disculp qu'els extre-
mitats era, qu'que més agraçava a tots. Eren venen-
des de les obres massas llargues, i cap de nosaltres era
capable de llegir la Bíblia, la Divina Comèdia, el
Paradis Perdit o en llibre de cervellera, de cap a
cap. Les obres de massa extensió eren emboladores,
atipades, alboridats, llargues. En els temps con-
duran no hi havia temps per a llegir obres extenses i
ni temps ni ganas. En això tota hi atavem de perfec-
ta conformitat. Per això tot qu'que nosaltres au-
viam, era veyat curt, curt, curt, novel·les rui-
tes, poesies curtes i com més curtes millor. Si algu-
na vegada, algú llegia una poesia que durés més de
vint minuts, l'ellom badayava. Amb la prosa eren
qu'ellom més indulgent, però no gaire més i si la
prosa era massa llarga, aviat veien protestes de
port d'algu dunt: *Tagluch, tagluch, lo lau de
tagluch*. Tinc de fer constar que l'tratament de ve,
era sens obligada entre nosaltres: feia més moder-

— 38 —

Revista del Centre de Lectura.
Any I núm. 4 (15-III-1920) BCR

EL MODERNISME LITERARI A REUS

La Colla de ca l'Aladern

Entre 1897 i 1898 es van aplegar al voltant de Cosme Vidal (conegut com a Josep Aladern) i de la seva llibreria La Regional del carrer de Jesús, un grup de joves inquiets amb aspiracions artístiques, literàries i de transformació social. Se'ls coneix com La Colla de ca l'Aladern o el Grup Modernista de Reus. Els components del grup eren: el mateix Josep Aladern, Màrius Ferré, Hortensí Güell, Miquel Ventura, Pere Cavallé, Ròmul Salleres, Plàcid Vidal, Joan Puig i Ferreter, Xavier Gambús i Antoni Isern. "Tota persona de Reus o de la contrada amant de l'art o de la literatura, del periodisme, o simplement catalanista, passava un dia o altre per la botiga de l'Aladern" diu Puig i Ferreter a *Camins de França*.

L'Aladern va començar a publicar articles i poesies l'any 1889 i, esperit inquietíssim, durant tota la vida amb un entusiasme molt poc recompensat es va dedicar al seu ideal, barreja d'ingredients modernistes: les lletres, el nacionalisme i l'igualitarisme social. És el protagonista primer i im-

prescindible de la història del grup modernista reusenc. En els seus intents de viure dedicat a l'activitat intel·lectual, va fer d'impressor, de llibreter, de periodista i va dur a terme tota mena d'iniciatives literàries, remunerades algunes, quimèriques moltes, ruïnoses la majoria. Durant els anys noranta del segle XIX va publicar una gran quantitat de llibres i d'articles de mena diversa: poesia, narració, teatre, assaig, llibres de viatge etc., de manera que l'any 1897, quan es va instal·lar per segona vegada a Reus als vint-i-vuit anys, podia aparèixer als ulls dels joves aspirants, a escriptors que ben aviat el van envoltar, com un intel·lectual experimentat i prou atractiu per a convertir-se en mestre seu.

A la llibreria de l'Aladern que tenia la representació dels llibres de *L'Avenç*, l'editorial barcelonina, aquells joves escriptors i la majoria adolescents veien trasbalsades les seves idees i s'enlluernaven amb les que transmetia Josep Aladern amb l'abrandament dels convençuts, tal com ho explica Joan Puig i Ferreter a *Camins de França*: "Amb aquella veu escanyolida y acompanyada d'estossegaments em llegia, tot cloent el puny i brandant-lo amenaçador, els versos anarquistes del seu Sagramental, imitació de Les Blasphèmes de Richépin, amb les quals flagel·lava els burgesos, els castellans, els clergues i tota mena d'idees i d'estaments opressors". Puig i Ferreter creu que els llibres de La Regional no els comprava ningú i que sempre hi havia els mateixos a l'aparador: pocs i descolorits de les cobertes. L'amo els llegia a la jovenalla que acudia a la botiga i com que aquests presumptes clients tampoc no tenien diners, l'Aladern els regalava, cosa que impossibilitava quasi les vendes.

Miquel Ventura va escriure entre irònic i nostàlgic uns articles de record de la co-

QUINZENARI HUMORÍSTICH, LITERARI E IL·LUSTRAT

(PORTAVEN DE LA SOCIETAT DE DIT NOME)

Capçalera de *La Palma*. Dibuix d'Hortensí Güell. BCR

"Dolmen d'Alcover". Dibuix d'Hortensi Güell. IMMR: Foto F. Fernández

lla a vint anys de distància i definia així la ideologia del grup, que no era necessàriament la de cada un dels seus components: "En filosofia érem escèptics, en literatura modernistes, en art futuristes, en catalanisme ultra-radicals, i en sociologia àcrates". La definició s'ajusta bàsicament a la idiosincràsia de la colla. L'etiqueta d'àcrates venia, més encara que les altres, de la ideologia de l'Aladern, amic d'anarquistes com Joan Montseny i autor de les poesies més radicals. Inscrits en el catalanisme progressista, els modernistes reusencs segueixen la línia escèptica, sovint anticlerical del republicanisme i l'anarquisme del segle XIX.

Ventura també defineix alguns dels trets de la Colla: "El tractament de vos era cosa obligada entre nosaltres, feia més modernista i catalanesc. El vos, el fumar en pipa i dur els cabells llargs, eren les característiques dels modernistes. Tots els de la Colla érem tristos i pessimistes: tot ho veiem del color pitjor. Els temes predilectes dels nostres versos i els nostres articles eren les noies tísiques, les flors marcides, les caixes de morts, els jorns grisos, les galtes esblaimades, les dones malaltes. Tots rendíem culte a la mort i ens sentíem atrets pel suïcidi".

La Colla es va donar a conèixer sobretot a través de les seves revistes. La més important era *La Nova Cathalunya*. Va ser-ne director, com cal suposar, Josep Aladern, i hi intervenien tots els membres de la colla. Miquel Ventura diu irònic: "els redactors de la publicació la llegíem i la rellegíem amb entusiasme, però, fora de nosaltres, no la llegia ningú". Bomes a part, va ser una revista important i un document de l'època. També van publicar *Reus Tranquil*, on debutà Puig i Ferreter. *Lo Venta-*

ll, dirigit per Pere Cavallé, era humorístic i literari, i canvià el títol per *Lo Lliri*, flor més modernista. Al plegar aquesta revista, Pere Cavallé edità *La Palma: quinzenari humorístic, literari e il·lustrat*, portaveu de la societat d'aquell nom. La capçalera la va dibuixar Hortensi Güell. Els de la Colla van col·laborar també activament a *La Gent del Llamp* dirigida per l'Aladern, (1893), a *La Autonomia*, diari republicà federal que admetia col·laboracions literàries en català (1880-1901), a *Lo Somatent* (1898), a la *Revista del Centre de Lectura* (1901-04), degut a l'activitat que en aquesta entitat hi duia Pere Cavallé, a *Pàtria Nova* periòdic nacionalista, (1905-1906), on hi publicaven traduccions i hi participaven tots els components de la Colla, malgrat viure la majoria fora de Reus, a *Germinal* (1905-1906) amb Ròmul Salleres a la redacció, i a *Foc Nou: literatura* (1910-1911), que era el darrer reducte reusenc de la Colla. Va publicar un número d'homenatge a Antoni Isern i va seguir la tradició de publicar fulletons per a constituir biblioteca.

El grup, en l'any i mig de vida real que va tenir a Reus, va ser un exponent ben clar del modernisme català dels darrers anys del segle. A començaments del 1899, Jo-

Any I.

Reus, 16 de Desembre de 1893.

Núm. 1.

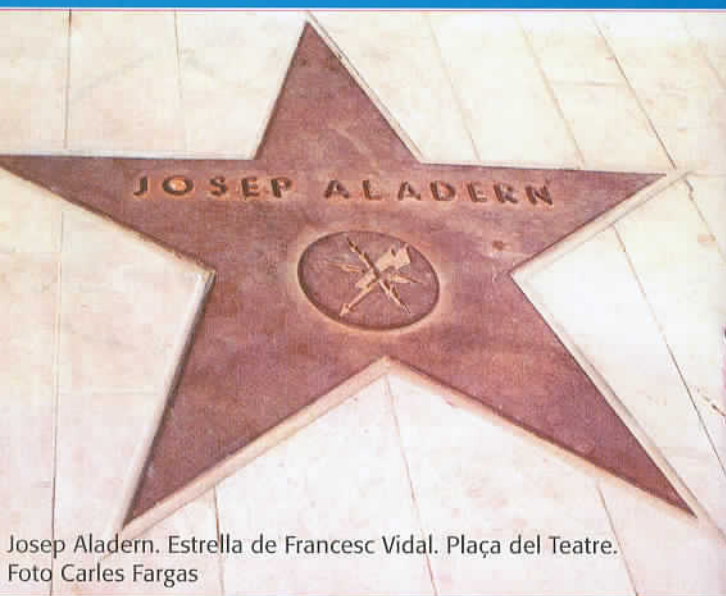

« PÀGINAS ARTÍSTICAS »

JOSEPH LLOVERA. EL PRADO DE MADRID UN DÍA DE CARNAVAL DEL AÑO DEL JUICIO.

La Gent del Llamp. Any I núm. 1 (16-XII-1893) BCR

Josep Aladern. Estrella de Francesc Vidal. Plaça del Teatre.
Foto Carles Fargas

sep Aladern es traslladà a Barcelona. Els anys següents van fer el mateix camí Plàcid Vidal, Joan Puig i Ferrer, Ròmul Salles, Antoni Isern i Xavier Gambús. Màrius Ferré havia mort el 1898. Hortensi Güell es va suïcidar l'agost de 1899. Miquel Ventura va viatjar a Madrid i a Nova York. Pocs anys després d'aquell intens any i mig, només quedava a Reus Pere Cavallé. La vida del Grup Modernista de Reus s'ha de limitar a aquell any i mig, sense oblidar les repercussions immediates i posteriors del seu impuls.

Una de les característiques de la Colla va ser la gran quantitat de projectes que volia tirar endavant. Per exemple: l'Institut Català d'Estudis Filològics, que havia de publicar "totes les gramàtiques i tots els diccionaris de totes les llengües hagudes i per haver: de les naturals i dels artificials, de les mortes, de les moribundes i de les nounades". I els clàssics, dels quals se n'havien de fer edicions de bibliòfil i edicions econòmiques de popularització. També tractats d'història de totes les literatures i traduccions de totes les obres literàries importants del món. I construir un parc on tots els reusencs il·lustres hi tinguessin un monument.

També plantejaren activitats que ens mostren l'actitud romàntica que busca trobar les arrels de comportaments religiosos primitius. És la projectada "festa druídica", ideada per l'Hortensi Güell, una experiència en plena naturalesa a l'entorn d'un suposat monument megalític a la vora d'Alcover, sense ajuda de cap estri ni objecte, amb els únics medis tècnics dels quals disposaven els homes del paleolític:

el propi cos, les plantes, els animals, els rituals protectors i les invocacions màgiques. Calia anar-hi vestits de pells, dormir sobre terra, saludar amb oracions la sortida del sol, el migdia, el cap al tard i la nit, sacrificant-hi uns bens, que courien en una foguera i menjarien amb les mans... Hi hagué un fort entusiasme inicial que es va anar refredant a mesura que es veien les incomoditats. L'Aladern en parlà després amb amarga il·lusió com una cosa desitjada que no es pot fer. Això retrata perfectament la bona fe extraordinària d'aquell home, que hauria marxat feliç i content amb la seva colla de joves a fer una mica de vida al ras imitant l'home primitiu.

Màrius Ferré, proletari incorporat per convicció al món de la literatura catalana, poeta de veu trista, anarquista i anticlerical va morir anèmic i tuberculos després d'anar al servei militar a Melilla. Era, però, el més animat del grup i deia als seus companys segons Miquel Ventura: "Siguen els poetes de l'alegria, de l'amor, del bé, del goig, de l'entusiasme, de l'energia, de les idees noves".

L'Hortensi Güell va convertir-se en mite, ja mentre vivia i sobretot després del seu suïcidi. Les seves proses són fresques i interessants, i també els seus poemes. Conegut pels dibuixos i pintures que deixà i per nombrosos retrats que en feren d'ell amics seus com Picasso i Mir. Després del suïcidi, els contertulians de ca l'Aladern van començar a homenatjar-lo. Cada aniversari de la seva mort, en diaris i revistes el recordaven i en reproduïen textos. I el costum es va anar transmetent a la següent generació. L'homenatge de 1913 va ser celebrat per una gran quantitat de persones que no l'havien conegut. Ara, Hortensi Güell és reconegut sobretot per la seva obra pictòrica.

Capçalera de Foc Nou. BCR

Altres membres de la colla aviat tingueren una vida literària pròpia: Joan Puig i Ferrer, per exemple, autor prou conegut, que s'inicià enviant poemes a la revista *Reus Tranquil*, molt ben acceptats per l'Aladern. I Pere Cavallé, amb el que podríem recórrer l'evolució de quaranta anys de vida cultural reusenca. Dramaturg i polític, va impulsar a la ciutat un catalanisme diferent del de la Lliga regionalista i la brillant etapa del Centre de Lectura quan als anys vints del segle passat n'ocupà la presidència. Plàcid Vidal és un exemple de la marginació que patiren els modernistes després de l'ascens del noucentisme. Són interessants les seves memòries: *L'assaig de la vida* (1934) i *El convencionalisme de la vida* (1972). Xavier Gambús va dedicar la seva vida al periodisme i a la política. Antoni Isern és l'exemple d'un procés romàntic: des d'una situació inicial d'innocència i primitivisme va esdevenir poeta i acabà suïcidant-se al Castell de Burriac, a Cabrera de Mar. Miquel Ventura era el mestre de català. Filòleg expert en diverses llengües clàssiques i modernes el van dur per mig món. Molt divertides i interessants són les memòries inacabades que va publicar a la *Revista del Centre de Lectura* l'any 1920 sobre la colla modernista. Ròmul Salleres, molt precoç, als 16 anys donava conferències i polemitzava amb els més doctes de cada ciència. Autor de *Sospirs del cor*, recull de treballs publicats en diversos diaris, s'allunyà del progressisme i el catalanisme amb els anys.

Els components del grup modernista de Reus, excepte l'Aladern que ja era conegut com a escriptor i agitador polític, i el Màrius Ferré que publicava al diari republicà federalista *La Autonomia*, són fills literàriament de La Regional. I la gran majoria es van estrenar com a escriptors a alguna de les publicacions de la llibreria del carrer de Jesús. Pensem que n'hi havia set que no arribaven als vint

anys el 1897, que el primer poema de Puig i Ferrer és als 15 anys i que Xavier Gambús s'iniciava als 14.

El silenci oficial del moviment modernista durant una pila d'anys fa que hi hagi un escàs coneixement dels modernistes i dels modernistes reusencs en particular. Algú, com Puig i Ferrer s'ha recol·locat a primera línia dels prosistes catalans després de dècades de silenci. Però també és important el fenomen de la formació de la Colla Modernista de Reus amb una vitalitat enorme animada per l'esperit que movia el modernisme català general. Amb aquesta guia en volem fer una aproximació.

Des de setembre de 2000 la colla té es-cultura pròpia en les estrelles de Francesc Vidal col·locades davant de la porta d'entrada del Teatre Bartrina.

GENERAL

Actes del Col·loqui Internacional sobre el modernisme: Barcelona, 16-18 de desembre de 1982. BARCELONA: P.A.M., 1988.

CASTELLANOS, JORDI. *El modernisme: selecció de textos.* BARCELONA: EMPÚRIES, 1988.

CERDÀ, MARIA ÀNGELA. *Mites del modernisme a Catalunya.* LLEIDA: PAGÈS, 1993.

ESTRUCH, MONTSERRAT. *El modernisme: l'entusiasme creatiu.* BARCELONA: BARCANOVA, 1993.

MARFANY, JOAN LLUÍS. *Aspectes del modernisme.* BARCELONA: CURIAL, 1990.

SOBRE ELS MODERNISTES LOCALS

CENTENARI DE JOSEP ALADERN (Cosme Vidal i Rosich) 1869-1918. BARCELONA: PICAZO, 1970.

GINEBRA, JORDI. *El Grup Modernista de Reus i la llengua catalana.* REUS: A.E.R., 1994.

GINEBRA, JORDI. *Ideòlegs, gramàtics i escriptors.* REUS: CENTRE DE LECTURA, 2006.

HORTENSI GÜELL. REUS: MUSEU COMARCAL SALVADOR VILASECA, 1993.

Josep Aladern: 1869-1918, vida i obra. REUS: CENTRE DE LECTURA, 1994.

Literatura i cultura reusenca del segle XIX. REUS: CENTRE DE LECTURA, 2005.

Pensament i literatura a Reus al segle XIX. REUS: CENTRE DE LECTURA, 2006.

REQUENA, DOLORS; FINA MASDÉU. *Rutes literàries pel Baix Camp.* BARCELONA: PROA, 2008.

Reus a la literatura, literatura de Reus. REUS: CENTRE DE LECTURA, 2007.

Reus i el Modernisme. REUS: CENTRE DE LECTURA, 2001.

SANTASUSAGNA, JOAQUIM. *Reus i els reusencs en el renaixement de Catalunya fins al 1900.* REUS: A.E.R., 1982.

SUNYER, MAGÍ. *Els marginats socials en la literatura del Grup Modernista de Reus.* REUS: A.E.R., 1984.

SUNYER, MAGÍ. *Modernistes i contemporanis: estudis de literatura.* REUS: CENTRE DE LECTURA, 2004.

La Terra del llamp: paisatges i gent de Reus i el Baix Camp. A cura de Montserrat CORRETGER. BARCELONA: LA MAGRANA, 1998.

Tribut d'homenatge a la memòria de l'artista Hortensi Güell. REUS: CARRERAS I VILA, 1912.

Algunes obres de la Colla Modernista de Reus

ALADERN, JOSEP. *La Falugueta: poema del Camp de Tarragona.* REUS: BIBLIOTECA FOC Nou, 1906.

ALADERN, JOSEP. *Sagramental: poesias modernes.* REUS: CELESTÍ FERRANDO, 1891.

CAVALLÉ, PERE. *Aubada i posta.* REUS: FOC Nou, 1906.

CAVALLÉ, PERE. *Brossa: drama en un acte.* REUS: FOC Nou, 1910.

CAVALLÉ, PERE. *Festes i costums de Reus.* REUS: CENTRE DE LECTURA 1990.

ISERN, ANTONI. *Esplets d'ànima jove.* BARCELONA: IMP. CATALANA, 1903.

ISERN, ANTONI. *Obra literària.* A cura de Joan CAVALLÉ i Magí SUNYER. ALCOVER: CENTRE D'ESTUDIS ALCOVERENCs, 1984.

PUIG I FERRETER, JOAN. *Camins de França.* BADALONA: PROA, 1934.

PUIG I FERRETER, JOAN. *Diàlegs imaginaris.* BARCELONA: L'AVENÇ, 1906.

PUIG I FERRETER, JOAN. *Textos reusencs (1897-1911).* A cura de Magí SUNYER. REUS: CENTRE DE LECTURA, 1983.

VIDAL, PLÀCID. *L'assaig de la vida.* BARCELONA: ESTEL, 1934.

VIDAL, PLÀCID. *Els Singulars anecdòtics.* BARCELONA: J. HORTA, 1920.

WEBS

Reus: les activitats culturals

http://www.encyclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0124229

[Consulta 2-IV-2009]

El Modernisme: una introducció

<http://www.uoc.edu/lletra/moviments/modernisme/>

[Consulta 2-IV-2009]

Literatura modernista

http://ca.wikipedia.org/wiki/Literatura_Modernista

[Consulta 2-IV-2009]

Dip. Leg. T-619-2009

**BIBLIOTECA CENTRAL
XAVIER AMORÓS
REUS**

Carrer de l'Escorxador, 1
43201 REUS

Tel. 010/901 112 113

bcr@reus.cat

www.reus.net/cat